

Ο Ελληνοαυστραλιανός Τύπος στη δεκαετία του 1950

Χρήστος Ν. Φίφης

The present article attempts a study of the Greek Australian Press of the 1950s. The 1950s, with the commencement of the mass Greek emigration to Australia, form an important turning point in the development of the Greek-Australian Community. The change of the Law regarding the publication of foreign language newspapers in Australia, in 1956, made also easier the publication of new newspapers and facilitated the development of the Greek-Australian Press and its possibilities to respond to the great social needs of the tens of thousands of new immigrants.

Εισαγωγικά

Με το παρόν άρθρο επιχειρείται μια μελέτη του Ελληνοαυστραλιανού τύπου της δεκαετίας του 1950. Η αναφορά γίνεται στον ελληνοαυστραλιανό τύπο, σε διάκριση με τον όρο ελληνικό τύπο, για να κάνει τη διευκρίνιση ότι αναφέρεται στην ελληνοαυστραλιανή παροικία με τις ιδιαιτερότητές της, τα θέματά της και το γεγονός ότι ενίοτε η γλώσσα που χρησιμοποιεί, μολονότι αναφέρεται στην Ελληνική παροικία της Αυστραλίας, είναι η Αγγλική.¹

¹ Ένας άλλος αποδεκτός όρος θα μπορούσε να είναι “Ελληνικός Παροικιακός Τύπος” της Αυστραλίας.

Η δεκαετία του 1950 αποτελεί σημαντικό σταθμό στην εξέλιξη της Ελληνοαυστραλιανής παροικίας. Στη δεκαετία αυτή, με την πρώτη φάση της μαζικής μετανάστευσης, οι ελληνογεννημένοι κάτοικοι της Αυστραλίας αυξήθηκαν ραγδαία. Σύμφωνα με στοιχεία της Αυστραλιανής Στατιστικής Υπηρεσίας οι ελληνογεννημένοι κάτοικοι της Αυστραλίας αυξήθηκαν από 12.292 το 1947, στις 25.862 το 1954 και στις 73.333 το 1961.² Οι ελληνοαυστραλιανές εφημερίδες, βέβαια, μιλούν για μεγαλύτερους αριθμούς, π.χ., Ο *Πανελλήνιος Κήρυκας* για 110.000 το 1958³ και ο *Νέος Κόσμος* για 100.000 το 1959,⁴ αριθμοί, όμως, που πρέπει να συμπεριλαμβάνουν και τα αυστραλογεννημένα άτομα. Αυτή η ραγδαία εισροή ελλήνων μεταναστών συνέβαλε άρδην στην αλλαγή της μορφής της Ελληνοαυστραλιανής παροικίας. Οι παροικιακές εφημερίδες της Αυστραλίας, με τη σειρά τους, συνέβαλαν σημαντικά στην πληροφόρηση, τη διαμόρφωση των τάσεων και την προσαρμογή των νεοαφιχθέντων καθώς και στη διακίνηση των ιδεών και αντιλήψεων που επηρέασαν και χαρακτήρισαν την παροικία κατά την περίοδο αυτή.

² C. Ffifis, 1999:67.

³ Α. Γ. Γρίβας, κύριο άρθρο “Όνομα Αγαθόν”, *Πανελλήνιος Κήρυξ*, 7.8.1958:4.

⁴ *Νέος Κόσμος*, 18.3.1959, κύριο άρθρο “Προς Κοινοτικούς”, σ. 1.

Η έκδοση μιας σοβαρής εφημερίδας, η διακίνησή της και η προώθησή της απαιτούν κεφάλαια και σημαντικές διευθυντικές, διαχειριστικές και επικοινωνιακές ικανότητες. Ο Ελληνοαυστραλιανός τύπος που πρωτοεμφανίστηκε το 1913 με την έκδοση της εφημερίδας του Εμμ. Βενλή *Αυστραλία*⁵ συνέχισε την παρουσία του και τη συμβολή του στην περίοδο του Μεσοπολέμου. Μέχρι το 1940 η προσπάθεια επιβίωσης των ελληνόφωνων εφημερίδων ήταν δύσκολη λόγω του μικρού μεγέθους της παροικίας και της οικονομικής κρίσης στη δεκαετία του 1930. Έτσι αρκετές εφημερίδες είχαν μόνο βραχεία παρουσία και δεν άντεξαν στις αντιξοότητες που αντιμετώπισαν. Στη διάρκεια του πολέμου το οικονομικό πρόβλημα αμβλύνθηκε. Μόνο επτά ξενόγλωσσες εφημερίδες κατόρθωσαν να επιβιώσουν στη μεταβατική εποχή μεταξύ του 1920 και του τέλους του Β' ΠΠ απ' τις οποίες τρεις ήταν ελληνόγλωσσες: Το *Εθνικό Βήμα* του Σίδνεϊ που διαδέχτηκε το 1922⁶ την *Αυστραλία*, ο *Πανελλήνιος Κήρυξ* του Σίδνεϊ που πρωτοεκδόθηκε το 1926 και το *Φως* της Μελβούρνης που πρωτοεκδόθηκε το 1936. Το 1949 εκδόθηκε επίσης ο *Αυστραλοέλληνας* της Μελβούρνης που συνέχισε την έκδοσή του μέχρι το 1957.

Το έτος 1956 φαίνεται ν' αποτελεί μια αποφασιστική καμπή στην εξέλιξη του ξενόγλωσσου τύπου στην Αυστραλία με την κατάργηση των περιοριστικών κανονισμών. Μέχρι το 1956 ίσχυαν οι προπολεμικοί κανονισμοί του War precautions Act 1920–28 και ο κανονισμός 13 του 1934. Σύμφωνα με τον κανονισμό του 1934 οι αιτήσεις για έκδοση ξενόγλωσσων εφημερίδων εξετάζονταν εξονυχιστικά από την Κοινοπολιτειακή Αστυνομία και τις Αυστραλιανές Υπηρεσίες Ασφάλειας. Αν μια αίτηση έπαιρνε την έγκριση των υπηρεσιών αστυνομίας και ασφάλειας λάμβανε άδεια έκδοσης με τους όρους ότι δε θα δημοσίευε κάτι:

- (α) που πιθανόν να υποδαύλιζε πολιτική δυσaráσκεια ή επαναστατική προπαγάνδα κατά των αρχών και της Αυστραλιανής Κοινοπολιτείας,

⁵ G. Kanarakis, 1997:70–2.

⁶ ό.π.: 76.

- (β) που θα μπορούσε να διαταράξει την ειρήνη,
- (γ) που να είναι προσβλητικό ή αποδοκιμαστέο,
- (δ) που ν' αντιστρατεύεται την κυβερνητική πολιτική για την αφομοίωση των νέων μεταναστών.

Επιπλέον, τουλάχιστον 25% της εκδιδόμενης εφημερίδας επιβαλλόταν να είναι στην Αγγλική, και το κύριο άρθρο (αν υπήρχε) να είναι στην Αγγλική, και να συνοδεύεται, αν αυτό είναι επιθυμητό, με μετάφραση στη γλώσσα της ξενόγλωσσης εφημερίδας.⁷ Η στάση πολλών ομάδων της αγγλόφωνης αυστραλιανής πλειοψηφίας και των κυβερνητικών υπηρεσιών μέχρι το 1956 ήταν αρνητική προς τις ξενόγλωσσες εφημερίδες: αυτό αντικατοπτρίζεται στη δήλωση ενός αντιπροσώπου του Australian Natives Association που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *Argus* της Μελβούρνης στις 28 Ιανουαρίου 1950:

Ο σύλλογός μας πιστεύει ότι η δημοσίευση ξενόγλωσσων εφημερίδων στην Αυστραλία είναι ένας από τους πιο δυνατούς παράγοντες που αυξάνει και διατηρεί τις ομάδες μειονοτήτων. Επίσης, πιστεύουμε ότι η διδασκαλία στα δημοτικά σχολεία οποιασδήποτε άλλης γλώσσας εκτός της Αγγλικής, των Λατινικών και των Αρχαίων Ελληνικών θα πρέπει ν' απαγορεύεται αυστηρώς.⁸

Στην πραγματικότητα αποδεικνυόταν πιο εύκολη η απαγόρευση νέων εκδόσεων παρά η αστυνόμευση της τήρησης των κανονισμών, π.χ., η αναλογία Αγγλικών κειμένων, μεταφράσεων, κ.λπ. από τις εφημερίδες που ήδη εκδίδονταν.

Λίγο μετά το 1957 αναπτύχθηκε η τεχνική του όφφσετ που βοήθησε στην επιβίωση μερικών ελληνοαυστραλιανών εφημερίδων με την ταχεία και οικονομική αναπαραγωγή υλικού από ελληνικές και κυπριακές εφημερίδες. Είναι αυτονόητο ότι το υλικό αυτό δεν ήταν πρωτότυπο, ούτε δανεισμένο πάντοτε σύμφωνα με τα καθιερωμένα της νομικής και δημοσιογραφικής δεοντολογίας. Σήμαινε, όμως, για

⁷ Ozolins, 1993:46.

⁸ ό.π.: 48.

την ελληνόγλωσση εφημερίδα της Αυστραλίας λιγότερα έξοδα: λιγότερο δημοσιογραφικό προσωπικό, φτηνότερο τεχνικό εξοπλισμό και συνάμα πιο πλούσιες εκδόσεις σε ειδησεογραφικό και πολιτιστικό περιεχόμενο από την Ελλάδα, κάτι που ανταποκρινόταν περισσότερο στις επιθυμίες των νεοφερμένων τότε μεταναστών.

Οι κυριότερες εφημερίδες της δεκαετίας

Μετά το 1956, ύστερα από την κατάργηση των περιοριστικών κανονισμών, ακολούθησε μια σειρά νέων εφημερίδων όπως η *Εστία* του Σίδνεϊ (1956–59), ο *Νέος Κόσμος* της Μελβούρνης, (1957–), ο *Πυρσός* της Μελβούρνης, (1958–72), η *Ελευθερία* του Σίδνεϊ (1958–64), η *Κυριακή* του Σίδνεϊ (1959–71) και μερικές άλλες βραχύβιες.⁹ Η σχετική βιωσιμότητα είναι οπωσδήποτε στοιχείο κάποιας επιτυχίας. Είναι δύσκολο εδώ να εξετάσω όλες τις εφημερίδες. Αναγκαστικά θα περιοριστώ στις τρεις προπολεμικές και δυο μεταπολεμικές που πρωτοεκδόθηκαν πριν το 1960. Θα συμπεριλάβω λοιπόν εκτός από το *Εθνικό Βήμα* και τον *Πανελλήνιο Κήρυκα* του Σίδνεϊ, και το *Φως*, της Μελβούρνης, τον *Αυστραλοέλληνα* και το *Νέο Κόσμο* της Μελβούρνης. Οι μόνες πλήρεις σειρές για την περίοδο που μπορούσα να βρω στις βιβλιοθήκες ήταν αυτές του *Πανελλήνιου Κήρυκα* και του *Νέου Κόσμου*. Θα δώσουμε εδώ σε συντομία το ιδιαίτερο πολιτικό και ιδεολογικό στίγμα των πέντε παραπάνω εφημερίδων:

Τη διεύθυνση του *Εθνικού Βήματος* την ανέλαβε το 1945 ο Θάνος Νικολαΐδης. Ο Νικολαΐδης γεννήθηκε το 1916 στη Μικρά Ασία από όπου έφυγε προσφυγόπουλο στην Ελλάδα. Αργότερα εγκαταστάθηκε με την οικογένειά του στην Αίγυπτο όπου τελείωσε το Γυμνάσιο και Ανώτατες Σπουδές. Μετακινήθηκε από την Αίγυπτο στην Αυστραλία το 1940 και ασχολήθηκε με τη δημοσιογραφία. Διατήρησε τη διεύθυνση μέχρι το 1962 οπότε πούλησε την εφημερίδα στον Peter Aroney και αναχώρησε για την Ελλάδα. Πέθανε στην Ελλάδα το 1976.¹⁰ Ο

⁹ Δες Burke, 1989, table 1:225.

¹⁰ Καναράκης, 1985:181–183.

Νικολαΐδης ήταν μετριοπαθής, συντηρητικός και με λογοτεχνικά ενδιαφέροντα. Η λογοτεχνική του ιδιότητα δίνει στα δημοσιογραφικά άρθρα και κείμενά του μια φιλοσοφική διάθεση και φέρνει τη γλώσσα του πιο κοντά στη Γραμματική και την ορθογραφία της Δημοτικής. Συχνότατα το κύριο άρθρο της εφημερίδας γραφόταν από τον ίδιο. Σύμφωνα με την παλιότερη παράδοση του *Εθνικού Βήματος* είχε μια φιλική και υποστηρικτική στάση προς τη Μητρόπολη και — μετά το 1959 την “Ιερά Αρχιεπισκοπή Αυστραλίας και Νέας Ζηλανδίας” — μια, αν όχι πάντοτε φιλική, ωστόσο εποικοδομητική κριτική στάση προς τις διάφορες Κοινότητες και άλλες παροικιακές οργανώσεις. Στα κύρια άρθρα του τον ενδιέφεραν τα προβλήματα και ο αγώνας εγκατάστασης των μεταναστών, η Μητρόπολη και οι Κοινότητες και το πώς οι θεσμοί και οι παροικιακές οργανώσεις συνέτειναν ή όχι στην πρόοδο της παροικίας.

Τη διεύθυνση του *Πανελλήνιου Κήρυκα* από το 1933 την είχε ο Αλέξανδρος Γ. Γρίβας που σχετιζόταν με την εφημερίδα και δημοσιογραφούσε σ’ αυτή από την ίδρυσή της το 1926. Ήταν ο σχεδόν μόνιμος εβδομαδιαίος αρθρογράφος της εφημερίδας και σχολιαστής των παροικιακών πραγμάτων. Ο Γρίβας γεννήθηκε στην Αρκαδία το 1889 και ήρθε στην Αυστραλία το 1911. Αργότερα ταξίδεψε και διέμεινε για μια τριετία στην Αμερική όπου για κάποιο διάστημα παρακολούθησε ανώτατες σπουδές: το 1923 επανέκαμψε στην Αυστραλία.¹¹ Λόγω της μακράς μάχιμης δημοσιογραφικής του καριέρας και της δεινότητας και πολυπλευρικότητας της δημοσιογραφικής γραφίδας του αποκλήθηκε “ο πατέρας της Ελληνικής δημοσιογραφίας στην Αυστραλία”.¹² Μέχρι το βίαιο θάνατό του τον Ιανουάριο του 1963, όταν σε ηλικία 73 ετών δολοφονήθηκε από τον σύζυγο της ερωμένης του, ο Γρίβας ήταν η κινητήρια δύναμη της εφημερίδας, με ιδέες, με απόψεις, με προβληματισμούς, με όραμα για το μέλλον της Ελληνοαυστραλιανής παροικίας. Τις απόψεις του ο Γρίβας τις έγραφε στα ταχτικά του κύρια άρθρα. Πολιτικά ήταν συντηρητικός και αντικομμουνιστής, μολονότι

¹¹ ό.π.: 92–97.

¹² ό.π.

όχι ιδιαίτερα εξτρεμιστής στις απόψεις του, αν και όπως αναφέρει ο Καλομοίρης, το 1940–2 συνεργάστηκε με το Ελληνικό Γενικό Προξενείο του Σίδνεϊ και τις Αυστραλιανές αρχές κατά των αριστερών Ελλήνων συνδικαλιστών.¹³ Τα ενδιαφέροντα του Γρίβα ήταν οτιδήποτε αφορούσε τον Ελληνισμό της Αυστραλίας: οι Κοινότητες, οι σχέσεις τους με τη Μητρόπολη Αυστραλίας, η οργάνωση της παροικίας, οι σχέσεις της παροικίας με την Ελλάδα, η ατμοσφαιρική σύνδεση Ελλάδας–Αυστραλίας, η νέα γενιά της παροικίας, κ.ά. Γενικά ήταν θιασώτης του Κοινοτικού θεσμού: ο ίδιος είχε υπηρετήσει για μερικά διαστήματα ως Γραμματέας ή απλό μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Κοινότητας του Σίδνεϊ. Σε αντίθεση με τον Νικολαΐδη, ήταν περισσότερο επικριτικός προς τη Μητρόπολη και τους ιερείς της.

Η εφημερίδα *Φως* της Μελβούρνης ιδρύθηκε από τον Ι. Παναγιωτόπουλο το 1936. Ο Παναγιωτόπουλος το 1931 συνεργάστηκε στην Κουηνσλάνδη με τον Π. Ξανθόπουλο στην έκδοση του βραχύβιου περιοδικού *Ανθρωπισμός*.¹⁴ Το 1935 μετακινήθηκε στη Μελβούρνη και το 1936 εξέδωσε το *Φως* και συνέβαλε ενεργώς στην ίδρυση του συλλόγου Παλαιών Πολεμιστών. Ο Παναγιωτόπουλος ήταν φανατικός εθνικιστής, θαυμαστής του Ιωάννη Μεταξά, εριστικός και συχνά κατηγορούσε διάφορους διαφωνούντες μαζί του για κομμουνισμό, συνοδοιπορία ή εθνική χαλαρότητα. Το 1948, στη διάρκεια της δίνης του εμφύλιου πολέμου στην Ελλάδα, η σκληρή και ουσιαστικά άδικη επίθεση του *Φωτός* κατά του Έλληνα Προξένου Μελβούρνης Ανδρέα Νικολαΐδη για εθνική χαλαρότητα και υπηρεσιακή αδράνειά του εναντίον δημοσιευμάτων και διαμαρτυριών διαφόρων Αυστραλιανών εντύπων για ενέργειες της τότε Ελληνικής κυβέρνησης, οδήγησε στην απομάκρυνση του τελευταίου.

Η εφημερίδα *Αυστραλοέλλην* ιδρύθηκε από τον επιχειρηματία Γιώργο Β. Τόλλη το Νοέμβριο του 1949 και στο πρώτο φύλλο δηλώνεται ότι διευθύνεται από Επιτροπή. Ο Τόλλης ήταν αριστερός και μέλος του Εργατικού Συνδέσμου *Δημόκριτος* της Μελβούρνης

¹³ Δημήτρης Καλομοίρης, “Συνέντευξη”, *Χρονικό*, Σίδνεϊ, αρ. 10, 1988:11–15.

¹⁴ Guilchrist, 1997:348.

και λόγω των δεσμών του με το Εργατικό Κόμμα κατάφερε να πάρει άδεια έκδοσης για την εφημερίδα του, λίγο πριν την ήττα των Εργατικών στις εκλογές του Δεκεμβρίου του 1949. Η εφημερίδα τα πρώτα χρόνια χαρακτηριζόταν από μια επιφυλακτικότητα στην έκφραση αριστερών απόψεων που μπορεί ίσως να εξηγηθεί από το ότι το 1950 η κυβέρνηση Μένζις επεδίωκε να περάσει νόμο και αργότερα με δημοψήφισμα συνταγματική διάταξη που να της επιτρέπει να θέσει το Κομμουνιστικό Κόμμα Αυστραλίας εκτός νόμου. Το δημοψήφισμα του Μένζις τελικά απέτυχε να λάβει την έγκριση των Αυστραλών εκλογέων. Οι κομμουνιστές της Αυστραλίας πάντοτε αποτελούσαν μια ελάχιστη μειοψηφία αλλά ήταν ιδιαίτερα δραστήριοι στο χώρο των συνδικάτων. Αν ο Μένζις επετύγχανε στην προσπάθειά του, όχι μόνο οι κομμουνιστές αλλά και αρκετά αριστερά στελέχη και αριστερές ξενόγλωσσες εφημερίδες θα βρίσκονταν σε κίνδυνο να υποστούν διωγμούς και διακρίσεις. Όπως σημειώνει ο παλιός Ελληνοαυστραλός δημοσιογράφος και κατόπιν πολιτειακός γερουσιαστής της Νέας Νοτίου Ουαλίας, Τάκης Καλδής:

Το δημοψήφισμα δεν πέρασε κι αυτή η άρνηση έγινε σταθμός στην ιστορία της Αυστραλίας. Αν ο κόσμος έλεγε “ναι” σε κείνο το δημοψήφισμα δεν μπορώ να διανοηθώ τι θα γινόταν στην εξέλιξη της χώρας. Παρά το όχι όμως, ο Μένζις δεν ποτήθηκε. Η Αυστραλία έγινε “ημιαστυνομικό” κράτος. Με διάφορες προφάσεις και αστήρικτες κατηγορίες συνελήφθησαν μέλη της ηγεσίας του Κομμουνιστικού Κόμματος και Εργατικών Συνδικάτων. Στους μετανάστες η Μυστική Αστυνομία προσπαθούσε να ενσπείρει τον φόβο. Οι λίγες υπάρχουσες εφημερίδες μεταναστών (ξενόγλωσσες) έγραφαν άρθρα. Θυμάμαι ότι η Ελληνική *Πανελλήνιος Κήρυκας* έγραφε άρθρα με την υπογραφή του κατά τα άλλα αξιαγάπητου Αλέξανδρου Γρίβα, που υποστήριζαν: “Οι μετανάστες είμαστε ξένοι και δεν πρέπει να αναμειγνύομαστε στα πολιτικά. Οφείλουμε νάμαστε νομοταγείς, υπάκουοι, να μην ενδιαφερόμαστε ποια κυβέρνηση βρίσκεται στην εξουσία. Για μας όλες, οποιασδήποτε απόχρωσης πρέπει νάναι ίδιες. Νάμαστε ήσυχoi, εργατικοί, καθαροί. Να ξυριζόμαστε κάθε μέρα”. Αυτά έλεγαν τα άρθρα που μεταφράζονταν στην Αγγλική. Όχι πως υπήρχε ανάγκη να τα κατανοούσε το αναγνωστικό κοινό, αφού δεν μιλούσε Αγγλικά, αλλά για να τα διαβάζουν οι άνθρωποι του Υπουργείου Μετανάστευσης.¹⁵

¹⁵ Τάκη Καλδή, *Όταν Τελειώνει η Θάλασσα*, Σίδνεϊ, 2003:34–5.

Μετά το 1951 ο *Αυστραλοέλληνα* ακολούθησε μια πιο μαχητική στάση και αποτελούσε την εφημερίδα της παροικιακής ευρείας αριστεράς. Επιχειρούσε να προβάλλει συχνότατα τα εργατικά ζητήματα της παροικίας μέσα στο πλαίσιο της ευρύτερης Αυστραλιανής εργατικής τάξης.

Μετά τις αλλαγές στον αυστραλιανό νόμο περί ξενόγλωσσου τύπου του 1956, το Φεβρουάριο του 1957 κυκλοφόρησε ο *Νέος Κόσμος* της Μελβούρνης ως εφημερίδα της Ελληνοαυστραλιανής ευρύτερης αριστεράς. Ταυτόχρονα σταμάτησε και η κυκλοφορία του *Αυστραλοέλληνα*. Ο *Νέος Κόσμος*, με διευθυντή από την αρχή τον κ. Δημήτριο Γκόγκο, εξακολούθησε την αριστερή μαχητικότητα του *Αυστραλοέλληνα* με συνέπεια σε όλα τα μέτωπα, στο παροικιακό, στο κοινοτικό, στο εκκλησιαστικό, στο συνδικαλιστικό και στις συνθήκες διαβίωσης των νέων μεταναστών εργατών καθώς και στις ειδήσεις από την Ελλάδα και τη διεθνή σκηνή. Πολλά από τα άτομα που ήταν κατά καιρούς συντάκτες του *Αυστραλοέλληνα*, όπως ο Δημ. Γκόγκος, ο Αλέκος Δούκας, ο Λάμπης Πασχαλίδης, κ. α. συνέχισαν να γράφουν και στο *Νέο Κόσμο*. Αργότερα η εφημερίδα, στις δεκαετίες του 1960 και 1970, διεύρυνε την κάλυψή της και μετακινήθηκε στο χώρο της Κεντροαριστεράς και του Κέντρου, διευρύνοντας συνεχώς το αναγνωστικό της κοινό και τις διαφημίσεις της και περιορίζοντας ή εκτοπίζοντας άλλες εφημερίδες που κινούνταν στο χώρο εκείνο.

Οι εφημερίδες της δεκαετίας του 1950 κυκλοφορούν άπαξ της εβδομάδος. Η γλώσσα όλων κινείται σε ένα μίγμα Καθαρεύουσας, απλοποιημένης Καθαρεύουσας και Μικτής.¹⁶ Η πληροφόρηση για την Ελλάδα και Κύπρο δίνεται τακτικά κάθε εβδομάδα, με κάποια καθυστέρηση φυσικά, που λαμβάνεται μέσω των ελληνικών εφημερίδων. Η διεθνής επικαιρότητα λαμβάνεται επίσης, κυρίως, μέσω των Ελληνικών και Αυστραλιανών εφημερίδων. Αρκετό υλικό πολιτιστικού ενδιαφέροντος που είναι στη Δημοτική γλώσσα, αναπαράγεται από τον ελληνικό καθημερινό και περιοδικό τύπο. Άρθρα, επιφυλλίδες

¹⁶ Τα παραθέματα από τις εφημερίδες της περιόδου δίνονται με το μονοτονικό σύστημα αλλά με την ορθογραφία του πρωτότυπου.

και χρονογραφήματα ελλήνων λογοτεχνών, κριτικών, δημοσιογράφων και πνευματικών ανθρώπων όπως του Γιώργου Θεοδοκά, Ηλία Βενέζη, Άγγελου Τερζάκη, Γιώργου Φτέρη, Σπύρου Μελά, Ευάγγελου Παπανούτσου, Πέτρου Χάρη, Δημήτρη Ψαθά, Παύλου Παλαιολόγου και πολλών άλλων αναδημοσιεύονται από όλες τις παροικιακές εφημερίδες. Οι εφημερίδες δημοσιεύουν, σε συνέχειες ή όχι, μυθιστορήματα και διηγήματα ελλήνων λογοτεχνών, όπως του Νίκου Καζαντζάκη, του Στρατή Μυριβήλη, του Ηλία Βενέζη, του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη και άλλων.

Οι εφημερίδες έχουν ταχτικές ανταποκρίσεις από τις άλλες πολιτείες με όλα τα κυριότερα παροικιακά και κοινωνικά συμβάντα που περιλαμβάνουν γάμους, βαφτίσεις, θανάτους, αναχωρήσεις και αφίξεις, εκλογές, και γενικές συνελεύσεις Κοινοτήτων και άλλων σωματείων και θέματα που συζητήθηκαν ή αποφάσεις που πάρθηκαν, ιεροτελεστίες ναών και μερικές φορές επίμαχα αποσπάσματα κηρυγμάτων από άμβωνος, αλλά και πληροφορίες για πολιτιστικές και σχολικές εκδηλώσεις, συναυλίες, διαλέξεις, θεατρικές παραστάσεις και γενικά τις κυριότερες δραστηριότητες που απασχόλησαν τις τοπικές παροικίες. Το πληροφοριακό αυτό υλικό ιδωμένο από την απόσταση του χρόνου αποτελεί μια σημαντική πηγή της κοινωνικής ιστορίας της Ελληνοαυστραλιανής παροικίας.

Θέματα, στόχοι και προτεραιότητες των εφημερίδων

Είναι εύκολη η αναφορά στην εκδοτική ιστορία μιας ελληνοαυστραλιανής εφημερίδας και μιας ανάλυσης του περιεχομένου της με κριτήρια τα ποσοστά που διαθέτει σε διάφορους τομείς πληροφόρησης, π.χ., στην Ελλάδα και Κύπρο, στα διεθνή νέα, στην Αυστραλία και την Ελληνοαυστραλιανή παροικία. Είναι πιο δύσκολη, όμως, η σαφής οριοθέτηση των κατηγοριών αυτών. Η δεκαετία του 1950 είναι σπουδαία για τον μελετητή του Ελληνοαυστραλιανού τύπου από πολλές απόψεις για θέματα και ζητήματα της περιόδου όπως το τέλος του Εμφυλίου στην Ελλάδα, το μεταναστευτικό, το Κυπριακό, τις συνθήκες ζωής στην Αυστραλία, το Παγκοινοτικό Συνέδριο του 1958 στο

Σίδνεϊ, τη ρήξη Κοινοτήτων και Αρχιεπισκοπής, κ.ά. Τι προβλήματα αντιμετώπισαν τα νεοαφιχθέντα άτομα της μαζικής μετανάστευσης; Ποια ήταν τα θέματα και τα ζητήματα της καθημερινής τους ζωής; Ποια ήταν τα ζητήματα που απασχόλησαν την παροικία και τους παροικιακούς φορείς; Πώς ανταποκρίθηκε και πώς παρουσίασε ο ελληνοαυστραλιανός τύπος τα παραπάνω θέματα και ζητήματα; Για μια πρώτη προσιτή προσέγγιση θα επιχειρήσουμε να εξετάσουμε την παρεχόμενη ενημέρωση, το περιεχόμενο, και τις στάσεις των πέντε παραπάνω εφημερίδων με βάση δύο ευρύτερες θεματικές ομάδες: α) αυτή που αναφέρεται στα Ελληνικά ζητήματα και τις σχέσεις της παροικίας με το Ελληνικό κέντρο και τους διπλωματικούς και άλλους αντιπροσώπους του στην Αυστραλία, και β) στην ομάδα θεμάτων που αναφέρονται στις σχέσεις της παροικίας με την Αυστραλιανή κυβέρνηση και άλλες αρχές ή φορείς της Αυστραλίας και την ίδια την Ελληνοαυστραλιανή παροικία, (όπως η Αρχιεπισκοπή και οι Κοινότητες, οι οργανώσεις της, τα εργατικά, εκπαιδευτικά και πολιτισμικά ζητήματα, τα θέματα της νεολαίας, κ.λπ.). Τα θέματα των παραπάνω κατηγοριών συχνά αλληλοσχετίζονται και αλληλοεπιδρούν στις διάφορες εξελίξεις τους.

Για την πρώτη περίπτωση, μια ιδιαίτερη πτυχή του σχολιασμού των παροικιακών εφημερίδων είναι η σχέση της παροικίας με το ελλαδικό κέντρο, την Ελληνική κυβέρνηση ή τις συνθήκες που επικρατούν στην Ελλάδα, ή ζητήματα που αναφύονται με τους Έλληνες αντιπροσώπους στην Αυστραλία, στα Ελληνικά Προξενία και την Πρεσβεία, ή στο χώρο της Ελληνικής Ορθόδοξης Μητρόπολης, των Κοινοτήτων και των Εκκλησιών. Το 1952 υπογράφηκε η Ελληνοαυστραλιανή Μεταναστευτική συμφωνία και το 1953 αναβαθμίστηκαν οι σχέσεις Ελλάδας-Αυστραλίας σε επίπεδο ανταλλαγής πρεσβευτών. Το *Εθνικό Βήμα* της 25 Μαρτίου 1953 φιλοξενεί δηλώσεις του πρώτου νεοδιορισθέντα Πρεσβευτή της Ελλάδας στην Καμπέρα Δημητρίου Λάμπρου. Ο Λάμπρου προφανώς απηχώντας και τις απόψεις της Ελληνικής κυβέρνησης ομιλεί περί του ελληνικού εδάφους που είναι βραχώδες κατά 80% και της μελετώμενης μετανάστευσης ελλήνων αγροτών στην Αυστραλία “εις ευρείαν κλίμακα βάσει σχεδίου”. Η

μαζική μετανάστευση, λοιπόν, φαίνεται να προγραμματίζεται επίσημα “εις ευρείαν κλίμακα βάσει σχεδίου”. Ο νέος πρεσβευτής εξαίρει τις σχέσεις των δυο χωρών “των οποίων τα τέκνα υπήρξαν συμπολεμισταί εις τους δύο παγκοσμίους πολέμους και σήμερον εις την Κορέαν” (ό.π.).

Η μετανάστευση είναι ένα θέμα που συχνά απασχολεί τον τύπο. Το *Εθνικόν Βήμα* του Νικολαΐδη που δεν φαίνεται να συμπαθεί τη μαζική μετανάστευση από την Ελλάδα αναδημοσίευσε στις 25 Μαΐου 1955 ένα άρθρο από την *Καθημερινή* της Αθήνας όπου τονίζεται ότι το νησί της Σάμου ερημώνεται από τη μαζική μετανάστευση:

Κατά εκατοντάδας οι νέοι της Σάμου φεύγουν δια την Αυστραλίαν και η νήσος έχει ερημωθεί, γράφει από εκεί ένας δημοσιογράφος. (...) Φοβούμεθα ότι το όλον θέμα έχει εξεταστεί εδώ με κάποιαν επιπολαιότητα και με την σφαλερήν ιδέαν ότι μας περισσεύουν Ελληνόπουλα και πρέπει να τα ξεφορτωθούμε... (ό.π.).

Είναι ενδιαφέρον ότι το ίδιο πρόβλημα προβάλλεται, συνδυασμένο με την ιδιαίτερη αφηγηματική ποιητική τεχνική και στο ποίημα *Χρονικό* του Γιάννη Ρίτσου που γράφτηκε στη Σάμο το Γενάρη του 1957:

Μα όλα τούτα,
μοσχοκάρια, τριαντάφυλλα, γητέματα —ειπωμένα και ανείπωτα—
δεν μπόρεσαν να σταματήσουν την ατέλειωτη μετανάστευση
για δω ή για κει, στην Αυστραλία, στην Τανγκανίκα, ή ακόμα πιο πέρα,
εκεί που δεν ξέρεις αν είναι σπίτια, ή πώς είναι,
εκεί που δεν ξέρεις τι γλώσσα μιλάνε, ή αν μιλάνε.

Κανένας δεν έμεινε να σπείρει ή να θερίσει — τι να θερίσει; Έτσι
τα πιότερα κορίτσια
μείναν ανύπαντρα. Το νησί γέμισε
γεροντοκόρες, ζωντοχήρες, ξεπεσμένες αρχόντισσες... ¹⁷

Το *Εθνικό Βήμα*, σε άλλη περίπτωση, στις 31 Αυγούστου 1955, με κύριο άρθρο του Θάνου Νικολαΐδη επικρίνει για φιλομεταναστευτικές

¹⁷ Γιάννη Ρίτσου, “Χρονικό”, *Η Τέταρτη Διάσταση*, Κέδρος, 1991:38.

δηλώσεις το Θησέα Μαρμαρά, έναν επιτυχή έλληνα επιχειρηματία και πρώην Πρόεδρο της Ελληνικής Κοινότητας Μελβούρνης:

Ο κ. Μαρμαράς υπήρξε κάποτε Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας Μελβούρνης. Επιχειρηματίας ο κ. Μαρμαράς, διέπρεψε στους οικονομικούς τομείς της Αυστραλίας (...) κι είναι γνωστός με την επωνυμία “ο βασιλιάς των στρειδιών”. Το να δηλώνη όμως μπροστά σε δημοσιογράφους ότι κι ο τελευταίος εργάτης στην Αυστραλία μπορεί να δανεισθή χρήματα από την τράπεζα και ν’ αποκτήση σπίτι δικό του, όχι μόνο απομακρύνεται από την αλήθεια, αλλά είναι και τέλεια ανακριβές. (...) Νέα ζευγάρια ζουν σε γκαράζ κι άλλα ζευγάρια με παιδιά συνωθούνται μέσα στους 4 τοίχους ενός δωματίου. (...) κι ο κ. Μαρμαράς ισχυρίζεται ότι στεγαστικό πρόβλημα δεν υπάρχει. Δεν ξέρω τι υπηρεσίες προσφέρει μ’ αυτές τις ανακρίβειες, διεγείροντας το μεταναστευτικό πόθο των συμπατριωτών μας (ό.π.).

Ο *Αυστραλοέλληνας*, επίσης, παρουσιάζει συχνά τις δυσάρεστες καταστάσεις που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες στην Αυστραλία και δράττεται της ευκαιρίας να σχολιάσει επικριτικά τους Έλληνες επισήμους, ή την κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα. Στις 15 Αυγ. 1956 επικρίνει το Μητροπολίτη Θεοφύλακτο για τις δηλώσεις του στα *Νέα* της Αθήνας περί ικανοποιητικών συνθηκών ζωής των ελλήνων μεταναστών στην Αυστραλία:

Και συνεχίζων ο Σεβ. Μητροπολίτης: Από την κυβέρνησιν [της Αυστραλίας] έχει ορισθή ως κατώτατον όριον το ποσόν των 14 λιρών εβδομαδιαίως αφαιρουμένου του φόρου εισοδήματος. Μπορώ να σας διαβεβαιώσω ότι όλοι οι μετανάστες είναι ευχαριστημένοι από την καινούργια ζωή τους (*Αυστραλοέλληνας*, ό.π.: 2).

Και ο συντάκτης σχολιάζει δεικτικά: “Χρειάζονται σχόλια;”. Στο φύλλο της 22 Αυγ. 1956 αναφέρεται και πάλι στο δράμα των ανέργων που οφείλεται στην “αντιλαϊκή πολιτική” της κυβέρνησης Μένζις αλλά και στην έλλειψη προγραμματισμού των Ελληνικών αρχών. Η Ελληνική παροικία, τονίζει, έχει τους περισσότερους ανέργους. Αυτό οφείλεται στο ότι οι Έλληνες είναι ανειδίκευτοι και “στην αδιαφορία των Ελληνικών Αρχών απέναντι στο δράμα των ανέργων μας” (*Αυστραλοέλληνας*, ό.π.: 1).

Επικριτικό είναι, επίσης, το σημείωμα του *Αυστραλοέλληνα* για

τις συνθήκες που αντιμετωπίζουν οι Έλληνες μετανάστες στον καταυλισμό της Μπονεγκίλα. Η Ελληνική πρεσβεία, τονίζει, έχει επιτακτικό καθήκον να συνεννοηθεί με τις κυβερνήσεις της Ελλάδας και Αυστραλίας για την εκπλήρωση των υποσχέσεων που δόθηκαν “προς τους έλληνες μετανάστες της Μπονεγκίλα” (ό.π., 19.9.1956:1).

Τον Μαρμαρά, που πολιτικά στην Κοινότητα υποστηρίζεται από το Φως του Παναγιωτόπουλου και τα συντηρητικά στοιχεία της παροικίας της Μελβούρνης, τον επικρίνει επίσης συχνά και ο *Νέος Κόσμος*. Σε άρθρο ανώνυμου συνεργάτη του της 28 Αυγ. 1957 που φαίνεται ν’ απηχεί τις γνώμες της εφημερίδας, τον επικρίνει για τις ενέργειές του στην Κοινότητα και τις παλαιότερες φιλοκυβερνητικές δηλώσεις του για το Μεταναστευτικό:

Ποιος μετανάστης πιστεύει πως μια διηρημένη παροικία μπορεί να πάη μπροστά και να βοηθήσει τα μέλη της; Οι κ.κ. Μαρμαράς – Παναγιωτόπουλος και Σία στάθηκαν πάντοτε εχθροί της ενότητας και προόδου (...). Ο ίδιος δήλωνε στον Αθηναϊκό Τύπο ότι οι μισθοί στην Αυστραλία είναι 30–40 λίρες την εβδομάδα. Έλεγε ή δεν έλεγε ψέματα; Και γιατί; Για να υποστηρίξει την πολιτική του κ. Μέντζη για μαζική μετανάστευση με την συνέπεια της ανεργίας, χαμηλών μισθών και ανεπαρκούς στεγάσεως (ό.π.: 3).

Οι συνθήκες ταξιδιού των μεταναστών γίνονται κάποτε θέμα οξείας κριτικής. Στα τέλη Ιουνίου του 1959 κατέπλευσε στο Φρημάντλ της Δυτικής Αυστραλίας το μεταναστευτικό πλοίο “Μοντεσερράτ” με 870 επιβάτες απ’ τους οποίους 700 ήταν Έλληνες μετανάστες. Το πλοίο λόγω βλάβης των μηχανών του στον Ωκεανό είχε παραμείνει για 14 μέρες στο Κολόμπο και οι μεταναστευτικές αρχές του Φρημάντλ αποφάσισαν τη μετάβαση των μεταναστών στη Μελβούρνη και Σίδνεϊ με άλλα μέσα “λόγω ακαταλληλότητας των ναυαγοσωστικών λεμβών του σκάφους” (*Νέος Κόσμος*, 1.7.1959:7). Η ιδιοκτήτρια εταιρεία του πλοίου υποχρεώθηκε να πληρώσει 15.000 λίρες για τα έξοδα μετάβασης των επιβατών. Ο *Νέος Κόσμος* σε κύριο άρθρο του της 8.7.1959 αναφέρεται στο επεισόδιο της ακαταλληλότητας του “Μοντεσερράτ” και επικρίνει την έλλειψη ενδιαφέροντος εκ μέρους της ΔΕΜΕ και των ελληνικών αρχών για τις συνθήκες και κινδύνους ταξιδιού των Ελλήνων μεταναστών:

(...) Η περίπτωσης “MONTSEPPAT” δεν αποτελεί εξαίρεσι. Απλούστατα είναι το αποκορύφωμα του κανόνος. (...) Ερωτώμε: Υπάρχουν λιμενικές αρχές στον Πειραιά; Έκαναν έλεγχο στο καράβι πριν επιβιβασθούν σ’ αυτό οι Έλληνες μετανάστες; Αν έκαναν έλεγχο πώς συμβαίνει εκεί να το βρήκαν κατάλληλο για ένα πολυήμερο ταξίδι και εδώ να το βγάσουν τελείως άχρηστο και ακατάλληλο να ταξιδέψη απ’ το Φρημάντλ μέχρι το Σίδνεϋ; Με ποιο μέτρο το επίσημο ελληνικό κράτος κρίνει την αξία της ζωής των υπηκόων του; (ό.π.: 1).

Στα φύλλα του *Αυστραλοέλληνα* δημοσιεύεται το 1956 σε συνέχειες στ’ Αγγλικά μελέτη του James Galanis, από το Newcastle για το έργο του Καζαντζάκη. Στη μελέτη γίνεται μνεία στο διωγμό του έργου του Καζαντζάκη από την Ιερά Σύνοδο της Ελλάδας η οποία ζήτησε την απαγόρευση του “*Ο Χριστός Ξανασταυρώνεται*”. Στο φύλλο της 18 Ιουλίου 1956 η Ηρώ Λάμπρου, σύζυγος του Έλληνα πρέσβη, σ’ επιστολή της αμφισβητεί τα στοιχεία του Τζέημς Γαλάνη. Η εφημερίδα απαντά ότι υπάρχουν δείγματα πρόσφατων δικών ελλήνων συγγραφέων και υπενθυμίζει τις περιπτώσεις του Τάσου Λειβαδίτη, του Μενέλαου Λουντέμη, την εξορία του Θέμου Κορνάρου και άλλων. Στο φύλλο της 15 Αυγ. 1956 υπάρχει απάντηση του ίδιου του Τζέημς Γαλάνη στα Αγγλικά:

The tone of Madam Lambrou’s letter indicates a certain irritation that I have written in English and not in the Greek language. Hence her “*san Australos pia ke anglophonos*”. In my life two events took place over which I had not control. My Greek descent and my Australian birth. I am extremely proud of my Greek parenthood, that is why I have always striven to write about the people of Greece who I love dearly. I am also extremely proud of my country Australia where I gave my first yell as a baby (ό.π.: 7).

Προφανώς η Ηρώ Λάμπρου και η Ελληνική πρεσβεία δυσανασχέτησαν περισσότερο από το γεγονός ότι η κριτική για τους διωγμούς πνευματικών ανθρώπων στην Ελλάδα εμφανιζόταν στην Αγγλική. Αγνοούσαν, όμως, όπως φαίνεται, ότι ο James Galanis ήταν αυστραλογεννημένος και εκείνη την περίοδο ένας σχετικά γνωστός συγγραφέας που έγραφε στην Αυστραλία και στην Ελληνική αλλά, κυρίως, στην Αγγλική γλώσσα.¹⁸

¹⁸ Γ. Καναράκης, 1985:188–193, 559–564.

Για τη δεύτερη περίπτωση, τα θέματα από την Αυστραλία και την αυστραλιανή πραγματικότητα δεν χρησιμοποιούνται το ίδιο συχνά και με τον ίδιο τρόπο από όλες τις εφημερίδες. Η στάση του ελληνοαυστραλιανού τύπου προς την κυβέρνηση και τους φορείς της Αυστραλίας διαφέρει ανάλογα με την εφημερίδα και την περίπτωση. Ο *Αυστραλοέλλην* και ο *Νέος Κόσμος* είναι συνήθως πιο αναλυτικές και συχνότατα επικριτικές. Ζητήματα όπως ο προϋπολογισμός, η μετανάστευση, η ανεργία, η παιδεία, η στάση των αυστραλιανών φορέων προς τους μετανάστες και τους Έλληνες ή τους ιθαγενείς γίνονται θέματα ανάλυσης, σχολιασμού και κριτικής.

Ο *Αυστραλοέλλην* της 8 Αυγούστου 1956 αρθρογραφεί κατά της πολιτικής της “Λευκής Αυστραλίας” και υποστηρίζει την κατάργηση του περιβόητου “Dictation test”, του νόμου που μεταχειρίζονταν οι Αυστραλιανές αρχές, κυρίως κατά των Ασιατών μεταναστών αλλά όχι μόνο αυτών. Βάσει του νόμου αυτού, για να δοθεί εντύπωση αντικειμενικότητας, ανεπιθύμητοι μετανάστες υποβάλλονταν σε τεστ υπαγόρευσης σε μια οποιαδήποτε Ευρωπαϊκή γλώσσα που επέλεγε ο εξετάζων υπάλληλος και αφού αποτύγχαναν απελαύνονταν. Στις 22 Αυγούστου 1956 ο *Αυστραλοέλλην* επικρίνει την κυβέρνηση Μένζις για την αύξηση της ανεργίας, που πλήττει επίσης και τους Έλληνες, και τονίζει το καθήκον των Ελληνικών Κοινοτήτων να κινητοποιηθούν για την ανακούφιση των ανέργων συμπαροίκων. Στο φύλλο της 12 Σεπτ. 1956 η ίδια εφημερίδα επικρίνει την κυβέρνηση για τον αντιλαϊκό προϋπολογισμό της που δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες των ανέργων, των εργαζομένων και των λαϊκών στρωμάτων και καλεί τους συμπαροίκους να συνεργαστούν για τη βελτίωση της κατάστασης με το Εργατικό κόμμα και τις Αυστραλιανές Εργατικές Ενώσεις. Σχολιάζοντας την υποδοχή της Ελληνικής Ολυμπιακής Ομάδας στη Μελβούρνη, ο *Αυστραλοέλλην* της 14 Νοεμβρίου 1956, αναφέρεται στην ομιλία του προέδρου της Κοινότητας Μελβούρνης Βασίλη Λογοθέτη. Ο Λογοθέτης επικρίνει τον αυστραλιανό τύπο για διακρίσεις γιατί ενώ δημοσίευσε φωτογραφίες από τις Ολυμπιακές Ομάδες άλλων χωρών αγνόησε την Ελληνική, αφήνοντας να εννοηθεί ότι αυτό οφείλεται στη διαφορά για το Κυπριακό ζήτημα, κάτι που κάνει τους Αγγλοσάξονες

να υποβαθμίζουν την προβολή της Ελληνικής συμμετοχής.

Αντίθετα από τον *Αυστραλοέλληνα*, ο *Πανελλήνιος Κήρυκας* συχνότατα υποστηρίζει το αυστραλιανό και παροικιακό κατεστημένο. Σε άρθρο του διευθυντή του Αλέξανδρου Γ. Γρίβα της 16 Αυγούστου 1951, που απηχεί προφανώς και απόψεις της τάξης των ελληνοαυστραλών επιχειρηματιών, διαφωνεί με την προτεινόμενη από την κυβέρνηση απλή αύξηση της φορολογίας για τη βελτίωση της οικονομίας. Τα μέτρα αυτά, κατά τον αρθρογράφο πρέπει να επαυξηθούν. Τα θεωρεί ανεπαρκή, αν δεν συνοδευτούν με την αύξηση των ωρών εργασίας και την καταπολέμηση των απεργιών. Μια συχνότατα επαναλαμβανόμενη γνώμη του Γρίβα στα άρθρα του είναι η δημιουργία καλών σχέσεων μεταξύ ελλήνων και αυστραλών. Στο άρθρο του της 9 Ιουνίου 1955 αναφέρεται στους μετανάστες, στην εργατικότητα και φιλοτιμία των Ελλήνων. Οι νεομετανάστες που προέρχονται από τους πολιτισμένους λαούς της Ευρώπης θα συμβάλουν βαθμηδόν να καταστεί η Αυστραλιανή Ήπειρος, όπως οραματίζεται ο Γρίβας, “μία νέα Ευρώπη”. Η άποψη του Γρίβα, όπως υπενθυμίστηκε και με το παράθεμα του Καλδή παραπάνω, ήταν ότι οι Έλληνες μετανάστες είναι φιλοξενούμενοι στην Αυστραλία και θα πρέπει πάντοτε να προσπαθούν να προωθούν το καλό ελληνικό όνομα και να κερδίζουν την εκτίμηση των Αυστραλών με την εργατικότητα, την τιμιότητα και τους καλούς τους τρόπους.

Μια διαφορετική άποψη από το Γρίβα παίρνει στο *Εθνικόν Βήμα*, ο Θάνος Νικολαΐδης. Εκφράζει μια πιο κριτική και φιλοσοφική στάση ως προς τη ζωή των μεταναστών στην Αυστραλία. Στο άρθρο της 25.1.1956 “Τα έτη της ζωής ημών εξήκοντα” διερωτάται αν αξίζει τον κόπο η υπερβολική εργασία των ελλήνων επιχειρηματιών που κρατούνται “φυλακισμένοι στα μαγαζιά” τους, “ριγμένοι ψυχή και σώματι στον αγώνα της ζωής, ή καλύτερα στη δίνη πλουτισμού”. Στο άρθρο της 30.9.1959 “Οι Λυτρωμένοι” καλοτυχίζει τα χαρούμενα παιδιά που έπαιρναν πρόσφατα με ένα ιταλικό καράβι το δρόμο επιστροφής προς την Ιταλία και Ελλάδα ύστερα από μια διαμονή στην Αυστραλία 3–6 ετών. Εκφράζοντας το αίσθημα πολλών αναγνωστών του, τονίζει ότι αντίθετα στην ξενιτιά “πολλές φορές ο μετανάστης αργοπεθαίνει από μαρασμό, από απογοήτευση και πλήξη. Πεθαίνει απ’ όλα μαζί”.

Στο άρθρο της 14.10.1959, ο Νικολαΐδης επικρίνει την απληστία των ελλήνων μικροεπιχειρηματιών και την εκμετάλλευση των ελλήνων υπαλλήλων τους και δίνει έναν πίνακα των εξουθενωτικών ωραρίων των εργοδοτών και εκμεταλλευόμενων υπαλλήλων:

... Έξι το πρωί μέχρι οκτώ το βράδυ. Οκτώ το πρωί μέχρι δέκα το βράδυ. Και δέκα το πρωί μέχρι τα μεσάνυχτα. Το Σάββατο κι η Κυριακή δεν αποτελούν εξαίρεση. (...) Μόνο αυτή η αμοιβαία κατανόηση που θα μειώσει την εκμετάλλευση του ενός και την απληστία του άλλου, θα μπορέσει να δώσει τη δικαίη λύση στο δράμα που παίζεται πίσω απ' τους πάγκους των ελληνικών καταστημάτων (*Εθνικόν Βήμα*, 14.10.1959:4).

Ο Πανελλήνιος Κήρυκας, μολονότι γενικά μετριοπαθής στα παροικιακά πράγματα, μερικές φορές αρθρογραφεί κατά των Κομμουνιστών και της παροικιακής αριστεράς. Στο φύλλο της 4.5.1950 επικροτεί ανεπιφύλακτα την πρόταση της κυβέρνησης Μένζις να τεθεί το Κομμουνιστικό Κόμμα Αυστραλίας εκτός νόμου. Το ίδιο ανεπιφύλακτα υποστηρίζει την πρόταση του Μένζις και το *Εθνικόν Βήμα*. Σε κύριο άρθρο του της 10.5.1950, με αναφορές στον Ελληνικό εμφύλιο πόλεμο, υποδεικνύει την αρμόζουσα στάση της Ελληνικής παροικίας στο αναμενόμενο δημοψήφισμα. Εντούτοις, όπως σημειώθηκε και παραπάνω, μολονότι ο Μένζις εκλεγόταν Πρωθυπουργός της Αυστραλίας για τα επόμενα 17 χρόνια, η συγκεκριμένη πρότασή του στο δημοψήφισμα απορρίφτηκε. Συνεπώς οι ελευθερίες και η ανοχή του πολιτικού και νομικού συστήματος της χώρας εξακολούθησαν να υφίστανται, κάτι που προκαλούσε τη δυσφορία και αγανάκτηση του Φωτός του Παναγιωτόπουλου:

Ως εκ τούτου εις μόνον δικαιολογείται αγών, ο αγών εναντίον των δυστυχώς, πολιτικώς οργανωμένων κομμουνιστών, οίτινες εκμεταλλεόμενοι τας ελευθερίας του Τύπου εκτρέπονται εις αντεθνικά και μάλιστα ανθελληνικά ενεργείας ως η τελευταία τοιαύτη υπο την ηγεσίαν του "Δημοκρίτου" συμφώνως τη οποία διωργάνωσαν ομιλίας με ομιλητάς δεδηλωμένους κομμουνιστάς, ξένους και Έλληνας, ίνα διαμαρτυρηθώσι δια τας αποφάσεις της Ελληνικής κυβερνήσεως περί της εκνόμου της δράσεως της ομάδος των Αριστερών Βουλευτών! (*Φως*, 27.2.1952).

Ο Σύνδεσμος “Δημόκριτος” της Μελβούρνης που ιδρύθηκε το 1935 αποσκοπούσε στο να προσφέρει στους Έλληνες εργαζόμενους και μικροεπιχειρηματίες πληροφορίες για τα εργατικά τους δικαιώματα και ευκαιρίες για εκπαίδευση και ενημερωτικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες και εκδηλώσεις. Μερικά από τα μέλη του ήταν μέλη του ΚΚΑ αλλά τα περισσότερα ανήκαν στο χώρο της ευρύτερης Αριστεράς ή ακόμη και του Εργατικού Κόμματος Αυστραλίας. Όταν στις 9.11.1957 η εφημερίδα *Herald* της Μελβούρνης δημοσίευσε μια έρευνα για τις Ελληνικές χαρτοπαικτικές λέσχες της Μελβούρνης οι λέσχες του *Δημόκριτου* και του *Ορφέα* ήταν οι μόνες που αναφέρονταν ονομαστικά ότι απαγόρευαν τα τυχερά παιχνίδια. Ο *Νέος Κόσμος* δράττει την ευκαιρία να υπενθυμίσει τις υπηρεσίες του *Δημόκριτου* προς την Παροικία:

Η ημερίδα εφημερίδας *HERALD* εις την έκδοσίν της του παρελθόντος Σαββάτου αναφερομένη εις τα Ελληνικά Κέντρα και την χαρτοπαιξίαν, αναφέρει ως μίαν από τας εξαιρέσεις την αίθουσαν του Εργατικού Συνδέσμου “Δημόκριτος”, εις την οποίαν ως γράφει η εφημερίς — δημοσιεύουσα μάλιστα και φωτογραφίαν παρουσιάζουσα μίαν πτυχήν της εκπολιτιστικής δράσεως του Συνδέσμου — δεν επιτρέπεται η χαρτοπαιξία και ότι τα μέλη του επιδίδονται εις την ευγενή ψυχαγωγίαν, εκμάθησιν της Αγγλικής, κλπ. Ο Σύνδεσμος αυτός κατά τα τελευταία έτη έχει γίνει ο στόχος της γνωστής κλίκας των “υπερεθνικοφορόνων” της Παροικίας μας. Ημείς απλώς αναγράφομεν τα ανωτέρω και αφινομεν εις τους αναγνώστας μας να κρίνουν ποίοι ρεζίλεύουν και ποίοι εξυψώνουν το Ελληνικόν όνομα εις την Μελβούρνην. (*Νέος Κόσμος*, 13.11.1957:2).

Το *Φως* ήταν η μόνη παροικιακή εφημερίδα που καταπολέμησε, μεταξύ των άλλων, και τον επίτιμο Πρόξενο της Ελλάδας στη Μελβούρνη Eugene Gorman. Ο Γκόρμαν ήταν Άγγλος φιλέλληνας της Μελβούρνης, διαπρεπής νομικός και δημοφιλής στην Ελληνική παροικία. Διαδέχτηκε ως Επίτιμος Πρόξενος της Ελλάδας τον Ανδρέα Νικολαΐδη που επίσης καταπολεμήθηκε από το *Φως* και τελικά εκδιώχθηκε. Το *Φως* επιχειρηματολόγούσε συχνά ότι

(...) είχομεν και έχομεν ακράδαντον την πεποίθησιν ότι μόνον Έλλην ήτο εις θέσιν να εξυπηρετήση ως Πρόξενος της Ελλάδος εν Μελβούρνη τα παροικιακά και εθνικά συμφέροντα (31.5.1950:1).

Ἡ ὅτι

(...) ἔχομεν ἓναν Ἀγγλον ὡς Ἑλληνα Πρόξενον ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ἀπὸ ἓνα μέρος τῆς Παροικίας ὅτι εἶναι καλός, ἀλλὰ δεν χρειάζεται σκέψις δια νὰ βροῦμε ὅτι ὁ Ἀγγλος εἶναι Ἀγγλος καὶ ἡ ψυχὴ του, ἡ νοοτροπία του καὶ ὅλα του εἶναι Ἀγγλικά καὶ δεν μπορεῖ νὰ γνωρίζει τίποτα ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν ψυχὸσύνθεσιν καὶ τὰς ἑλληνικὰς υποθέσεις καὶ τὴν ἑλληνικὴν νοοτροπίαν καὶ τοὺς ἑλληνικοὺς πόθους (*Φως*, (3.1.1951:1).

Αντίθετα ὁ *Αυστραλοέλληνας* υποστηρίζει τὸν Επίτιμο Πρόξενο Γκόρμαν (27.10.1950) καὶ τὸ *Εθνικὸν Βῆμα* στὶς 29.5.1955 τοῦ πλέκει τὸ ἐγκώμιο γιὰ τὸ γεγονὸς ὅτι παρακινεῖ τὰ μέλη τῆς Παροικίας νὰ ἀφιερῶσουν χρόνον στὴν ἐκμάθησιν τῆς Ἀγγλικῆς γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ βελτιώσουν τὴν επαγγελματικὴ καὶ κοινωνικὴ τοὺς θέσιν. Ὅταν τέλος, τὸν Ἰούλιο τοῦ 1955 ὁ Γκόρμαν υπέβαλε τὴν παραίτησίν του, ὁ Ἀλέξανδρος Γρίβας με κύριον ἄρθρον στὸν *Πανελλήνιο Κήρυκα* τοῦ πλέκει τὸ ἐγκώμιο καὶ προτείνει νὰ του ζητηθεῖ νὰ παραμείνῃ ἐν τῇ θέσσει του με διορισμὸ ἑλληνα ἐμμισθοῦ βοηθοῦ Γραμματέα:

(...) Ἡμεῖς, καθὼς καὶ ὁ ἐν Βικτωρίᾳ Ἑλληνισμός, παρηκολούθησαμεν μεθ' ὑπερφανείας καὶ ἐνδιαφέροντος τὴν δράσιν τοῦ κ. Γκόρμαν καὶ θέλομεν νὰ πιστεῦμεν ὅτι ἔστω καὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν, ὁ κ. Γκόρμαν θὰ δεχθῇ νὰ παραμείνῃ ὡς Επίτιμος Πρόξενος, ὅταν τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν ἀναγνωρίσῃ ὅτι οὗτος εἶναι ὁ ἐνδεδειγμένος ἀντιπρόσωπος, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ὁποῖου συγκεντρῶνται ὁ φιλελληνισμός του, ἡ κοινωνικὴ του δράσις, ἡ νομομάθειά του, αἱ γνωριμίαι του μετὰ τῶν ἀρχηγῶν καὶ ἰθυνόντων ἐν Αὐστραλίᾳ καὶ προπαντὸς ὁ σεβασμός, ἡ ἐκτίμησις καὶ ἀγάπη ποὺ ἀπολαμβάνει ἐκ μέρους τοῦ ἐνταύθα Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Αὐστραλιανῆς Κοινωνίας (...). (Α. Γ. Γ. *Πανελλήνιος Κήρυκας*, 14.7.1955:4).

Τελικὰ ὁ Γκόρμαν παραιτήθηκε ἀλλὰ παρέμεινε φιλέλληνας καὶ συγχὰ σύμβουλος τοῦ νέου Προξένου καριέρας Ν. Κούμπου.

Ἡ συζήτησις τῆς ἐνασχόλησιν τῶν ἐφημερίδων με τὴν παροικιακὴ ζωὴ δεν μπορεῖ νὰ εἶναι πλήρης χωρὶς ἀναφορὰ στὰ ἄρθρα τῶν ἐφημερίδων ποὺ ἀσχολοῦνται με τὴν νεολαία καὶ τὴν πολιτικὴ καὶ τὶς ἐνέργειες τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τῶν Κοινοτήτων. Σχετικὰ με τὴ νέα Γενιά ἐν τῇ Αὐστραλίᾳ ὁ Γρίβας εἶναι περισσότερο ἐπικριτικὸς πρὸς τοὺς γονεῖς, τὴ Μητρόπολιν καὶ τοὺς Ἑλλήνες ἀντιπροσώπους ἐν τῇ

Αυστραλία που αδιαφορούν για την ενότητα του Ελληνισμού μέσω ορθά οργανωμένων Κοινοτήτων με Κοινοτικά Κέντρα. Η παροικιακή νεολαία στη δεκαετία του 1950 αποτελούσε ένα μείγμα ανομοιοτήτων και διαφορετικών προβλημάτων. Υπήρχαν οι αυστραλογεννημένοι νέοι και νέες που μιλούσαν λίγα ή ελάχιστα Ελληνικά αλλά γνώριζαν καλά την Αγγλική, τον αυστραλιανό τρόπο ζωής και το αυστραλιανό σύστημα και διαδικασίες στο χώρο των επιχειρήσεων. Υπήρχε επίσης μια συνεχώς αυξανόμενη ομάδα νέων αγοριών και κοριτσιών που πρόσφατα είχαν αφιχτεί από την Ελλάδα, που αγνοούσαν τις διαδικασίες του αυστραλιανού συστήματος και αγωνίζονταν, άλλοι με την εκμάθηση της Αγγλικής και άλλοι με την αντιμετώπιση του φάσματος της ανεργίας, άλλοι για την εξασφάλιση μιας καλύτερης εργασίας ή με τα προβλήματα μιας νέας οικογένειας, εξασφάλιση στέγης, επικοινωνίας και κατάλληλων συμβουλών. Η παροχή συμβουλευτικών και πολιτιστικών υπηρεσιών και ευκαιριών ψυχαγωγίας προς τους μετανάστες και τη νεολαία και τη συνοχή της παροικίας μπορούσε να επιτευχθεί για τον *Πανελλήνιο Κήρυκα* και το *Νέο Κόσμο* με τη δημιουργία Κοινοτικών Κέντρων από τις Κοινότητες των μεγαλουπόλεων και των άλλων μικρότερων πόλεων όπου υπήρχε συγκεντρωμένος Ελληνισμός. Σύμφωνα με την αρθρογραφία των εφημερίδων αυτών κάτι τέτοιο θα επιτυχανόταν με τη σύγκληση ενός *Παγκοινοτικού Συνεδρίου* που θα συζητούσε τα προβλήματα και θα εξέλεγε ένα συντονιστικό όργανο για όλη την Αυστραλία. Ο Γρίβας συνεχώς υποδεικνύει την ανάγκη σύγκλησης Παγκοινοτικού Συνεδρίου. Το Παγκοινοτικό Συνέδριο δεν το βλέπει διαφοροποιημένο από ένα Κληρικολαϊκό Συνέδριο:

(...) Και επέστη ήδη ο καιρός όπως μ' ένα Παγκοινοτικόν Συνέδριον, με ένα Κληρικολαϊκόν Συνέδριον να τεθούν αι βάσεις της προοδευτικής ανασυγκροτήσεως των εν Αυστραλία Κοινοτήτων (ΙΙ. Κ., 25.11.1954:4).

Ωστόσο, η ιδέα του Παγκοινοτικού Συνεδρίου άργησε να ωριμάσει. Καταπολεμούνταν εμφανώς εκ μέρους του Μητροπολίτη Θεοφύλακτου και των εκκλησιαστικών κύκλων. Ο Θεοφύλακτος ταξίδεψε στο Φανάρι τον Ιούνιο του 1956 και οι οδηγίες του φαίνεται να ήταν κατά του Παγκοινοτικού Συνεδρίου και κατά της Ομοσπονδοποίησης

των Κοινοτήτων.¹⁹ Η Εκκλησία δεν δεχόταν άλλη αρχή και παμπαροικιακή ηγεσία στην Παροικία εκτός από την Εκκλησιαστική. Συνεπώς δεν δεχόταν μια Ομοσπονδία Κοινοτήτων. Ο Θεοφύλακτος, αναβλητικός από τη φύση του, δίσταζε να συγκαλέσει το Κληρικολαϊκό Συνέδριο γιατί φαίνεται να φοβούνταν τη δημιουργία ανεξέλεγκτων καταστάσεων. Στην επιστροφή του από την Ελλάδα έφερε έναν νέο Αρχιμανδρίτη, τον Ιερόθεο Κουρτέση που τελικά τον τοποθέτησε στον “Ευαγγελισμό” της Κοινότητας Μελβούρνης. Ο νεοφερμένος Αρχιμανδρίτης δημιουργούσε με την αυταρχική του συμπεριφορά συνεχή προβλήματα στην Κοινότητα και ένα κλίμα συχνής δυσάρεσκειας μεταξύ του Διοικητικού Συμβουλίου και της Μητρόπολης.

Τελικά, οι Κοινότητες αποφάσισαν το Παγκοινοτικό Συνέδριο να συγκληθεί στο Σίδνεϊ μεταξύ 13 και 16 Ιουνίου 1958. Ο Μητροπολίτης Θεοφύλακτος αντέδρασε στη σύγκλησή του. Σε Εγκύκλιό του στις αρχές Ιουνίου 1958 αναφέρει, για πρώτη φορά, ότι όταν μετέβηκε στο Φανάρι το 1956 του δόθηκαν σαφείς οδηγίες για την αναδιοργάνωση των Εκκλησιών και Κοινοτήτων:

(...) Ανεβάλομεν επί τι χρονικόν διάστημα δια την συμπλήρωσιν των κενών.
(...) Προβαίνομεν ήδη δια του παρόντος γράμματος ίνα μελετήσουν τα προβλήματα, όπως όλοι παρασκευασθούν δια την σύγκλησιν της Κληρικο-Λαϊκής Συνελεύσεως ην θέλωμεν ορίση εις το μέλλον και λίαν προσεχώς (Φως, 4.6.1958:2).

Το Φως δεν υποστήριξε το Παγκοινοτικό Συνέδριο. Το κατηγορήσε για παροικιακές κομμουνιστικές επιδιώξεις. Διερωτούνταν αν “πρόκειται περί ερυθράς ή υπερύθρου επινοήσεως...” (Φως, 11.6.1958:1). Επίσης επέκρινε τον Πρέσβη και το Γενικό Πρόξενο για τη σχεδιαζόμενη συμμετοχή τους γιατί δεν θάπρεπε ν’ αγνοούν ότι τα μέλη των τριών κυριότερων Κοινοτικών Διοικητικών Συμβουλίων που συκάλεσαν το Παγκοινοτικό Συνέδριο “αλοιθωρίζουν υπερμέτρως προς την αριστεράν” (στο ίδιο). Παίρνοντας τη θέση του Μητροπολίτη, το Φως κατηγορεί τις Κοινότητες που δημιούργησαν την Ομοσπονδία Κοινοτήτων για φιλοαριστερές τάσεις:

¹⁹ Δες εγκύκλιο του Θεοφύλακτου, Φως, 4.6.1958:2.

Τα Παγκοινοτικά Συνέδρια και οι Ομοσπονδίες, χωρίς την πρωτεύουσαν συνεργασίαν της Εκκλησίας, θα μετατρέψουν τα πάντα εις σαλάταν και μάλιστα... ρωσικήν (Φως, 18.6.1958:1).

Το *Εθνικό Βήμα* υποστήριξε το Παγκοινοτικό και ο Θ. Νικολαΐδης παραβρέθηκε σ' αυτό. Στο Συνέδριο παραβρέθηκαν ο Πρεσβευτής Γ. Χριστοδούλου, ο Γενικός Πρόξενος στο Σίδνεϊ Μ. Ζαφειρίου, αντιπρόσωποι παροικιακών σωματείων του Σίδνεϊ και οι διευθυντές του *Εθνικού Βήματος*, του *Πανελλήνιου Κήρυκα* και του *Νέου Κόσμου*. Δεν παραβρέθηκαν ο Παναγιωτόπουλος του Φωτός, ο Μητροπολίτης Θεοφύλακτος και ο κλήρος. Ο Μητροπολίτης αρνήθηκε να επιτρέψει σε άλλο κληρικό να παρεβρεθεί και να τελέσει αγιασμό κατά την έναρξη του Συνεδρίου. Μετά το Συνέδριο ο Αρχιμανδρίτης Κουρτέσης, με εμπρηστικό του κήρυγμα προκάλεσε το Δ. Σ. της Κοινότητας Μελβούρνης και τους οργανωτές του Συνεδρίου αποκάλυντας τους "δαιμονισμένους":

(...) το αποκορύφωμα όλων, απεκάλεσε "δαιμονισμένους" στην ομιλία του της Κυριακής από τον άμβωνα του "Ευαγγελισμού" όλους όσους δεν εξυπηρετούν τους γνωστούς σκοπούς του, που αποβλέπουν στη διάλυσι των Κοινοτήτων. Είπε ότι γίνονται πομπώδεις εκδηλώσεις, υπονοών το Παγκοινοτικόν, γράφονται πολλά από ανθρώπους που διατείνονται ότι εργάζονται για εθνικοθησκευτικούς σκοπούς αφού κατ' ουσίαν ο απώτερος σκοπός των είναι πώς θα καταστρέψουν την εκκλησία!!! Και κατέληξε πως η φυσική ηγεσία του Ελληνισμού είναι η Μητρόπολις και οι ιερείς και ουδείς άλλος (*Νέος Κόσμος*, 9.7.1958:1).

Λίγες μέρες αργότερα, στο τέλος Ιουλίου του 1958, ο Μητροπολίτης Θεοφύλακτος τραυματίστηκε θανάσιμα σε αυτοκινητικό ατύχημα στη Μελβούρνη. Οι εξελίξεις που επακολούθησαν σφράγισαν τη διένεξη μεταξύ της Μητρόπολης και των Κοινοτήτων της Ομοσπονδίας. Το Σεπτέμβριο του 1959, η Μητρόπολη αναβαθμίστηκε σε Αρχιεπισκοπή Αυστραλίας και Νέας Ζηλανδίας. Μετά την άτεγκτη πολιτική του νέου Αρχιεπισκόπου Ιεζεκιήλ κατά της Ομοσπονδίας Κοινοτήτων ο Νικολαΐδης, όταν είδε την επιμονή του στο νέο σύστημα, ακολούθησε κι αυτός την αρχιεπισκοπική γραμμή:

(...) Γιατί, Κοινότης χωρίς την συνεργασία και την ευλογία της Εκκλησίας είναι σαν μια άσπη χωρίς δέντρα και νερό (*Εθνικό Βήμα*, 6.1.1960:4).

Λίγο αργότερα, το Φεβρουάριο του 1962, ο Νικολαΐδης εγκατέλειψε τη δημοσιογραφία και την εφημερίδα την οποία αγόρασε ο Peter Aroney, θερμός υποστηρικτής της γραμμής του αρχιεπισκόπου Ιεζεκιήλ.

Συμπεράσματα

Η δεκαετία του 1950 ήταν ένας σημαντικός σταθμός για την Ελληνική παροικία της Αυστραλίας και τον Ελληνοαυστραλιανό τύπο. Η μαζική μετανάστευση αύξησε πολλαπλάσια το μέγεθος της παροικίας αλλά και συσώρευσε πάμπολλα προβλήματα στους τομείς επικοινωνίας στους χώρους εργασίας, υγείας, σχολείου και καθημερινής ζωής, στη διατήρηση της ελληνομάθειας, στην ομαλή εγκατάσταση και προσαρμογή χιλιάδων νέων αγοριών και κοριτσιών, οικογενειών από την Ελλάδα και των νέων οικογενειών που δημιουργούνταν συνεχώς στην Αυστραλία. Αποτελεί ειρωνεία για τις Κοινότητες το ότι το Παγκοινοτικό συνέδριο του 1958 και η δημιουργία της Ομοσπονδίας τους σηματοδοτεί την ισχυροποίηση της Αρχιεπισκοπής στην Αυστραλία σε σχέση με τις Κοινότητες και άλλες οργανώσεις, την αποδυνάμωση του ρόλου και της επιρροής των προπολεμικών Κοινοτήτων και την απαρχή μιας έντονης παροικιακής διένεξης που εξακολούθησε για αρκετές δεκαετίες από τότε. Στην ουσία, όμως, οι αλλαγές που ακολούθησαν το Παγκοινοτικό Συνέδριο του 1958 δεν ήταν κάτι το ξαφνικό, απλώς το γεγονός του Συνεδρίου έφερε στην επιφάνεια τις υποβόσκουσες αντιθέσεις και διαμάχες μιας δεκαετίας και περισσότερο για το ποιος θεσμός θα πρέπει να κατέχει τον ηγετικό ρόλο και ποιο θα έπρεπε να ήταν το σύστημα διοίκησης της παροικίας.

Η αλλαγή της νομοθεσίας για τον ξενόγλωσσο τύπο από την Αυστραλιανή κυβέρνηση το 1956 επέτρεψε την έκδοση αρκετών νέων ελληνικών εφημερίδων τότε και αργότερα. Οι εφημερίδες αυτές, ανάλογα με τους πόρους και τη δύναμη επιρροής τους, συνέβαλαν στην ενημέρωση των παροίκων για ζητήματα της Ελλάδας, της Αυστραλίας και της παροικίας και την πληροφόρηση των νέων

μεταναστών σε απαραίτητα ζητήματα υπέρβασης καθημερινών δυσκολιών και μιας ομαλής ή λιγότερο επώδυνης εγκατάστασης στους νέους τόπους διαμονής τους και εργασίας τους.

Η Ελληνοαυστραλιανή παροικία, με τις ανταποκρίσεις των αντιπροσώπων των εφημερίδων από τις διάφορες πολιτείες, με τις ανακοινώσεις, τις πληροφορίες, τα σχόλια, τα άρθρα, τις επιστολές και επίσης τις διαφημίσεις καταλαμβάνει συνήθως περισσότερο από το 1/3 του χώρου των εφημερίδων. Οι αναφορές των ανταποκριτών των εφημερίδων από τις διάφορες πολιτείες διατηρούν ένα σημαντικό μέρος της παροικιακής ιστορίας. Δυστυχώς αργότερα οι εφημερίδες, προφανώς για λόγους οικονομίας, κατάργησαν τις τακτικές αυτές ανταποκρίσεις. Η συμβολή των εφημερίδων στη λογοτεχνική και πνευματική κίνηση της παροικίας γίνεται με την αναδημοσίευση άρθρων και λογοτεχνικών κειμένων του Ελλαδικού τύπου αλλά και με την παροχή χώρου για δημοσίευση ντόπιων ποιημάτων, διηγημάτων, άρθρων, άλλων κειμένων και σχετικών ανακοινώσεων. Τα παροικιακά θέματα που αναφέρονται προβάλλονται από τον παροικιακό τύπο, παρουσιάζονται, αναλύονται και σχολιάζονται συχνά με κύρια άρθρα και πληροφοριακά και κριτικά σημειώματα.

Η κυκλοφορία των Ελληνοαυστραλιανών εφημερίδων τη δεκαετία του 1950 αποτελεί μια θετική προσφορά ενημέρωσης και εκπαίδευσης για τους παλιούς και τους νέους μετανάστες της περιόδου και έναν πολύτιμο σύμβουλο και οδηγό στη δύσκολη προσπάθεια προσαρμογής και κοινωνικοποίησης στους χώρους εγκατάστασης, εργασίας, υγείας, και γενικά της ζωής σε μια ξένη χώρα και διαφορετική κοινωνία. Αν απ' τις εφημερίδες εκφράζονταν συχνά αντιθέσεις ήταν οι αντιθέσεις που υπήρχαν πράγματι στην παροικία. Για παράδειγμα, οι αντιθέσεις Αρχιεπισκοπής και Κοινοτήτων που εκφράζονταν από τις εφημερίδες ήταν αντιθέσεις που υπήρχαν πραγματικά, δεν ήταν αντιθέσεις που εφευρέθηκαν ή δημιουργήθηκαν από τις εφημερίδες. Το παρόν άρθρο πιστεύω ότι δίνει μια τεκμηριωμένη γενική εικόνα των ζητημάτων της παροικίας και το ρόλο των εφημερίδων της στη δεκαετία του 1950. Ωστόσο, μια λεπτομερής εξέταση του είδους της συμβολής της κάθε μιας εφημερίδας θ' απαιτούσε την ιδιαίτερη μελέτη της.

Βιβλιογραφία

Καλδής, 2003

Τ. Καλδής, *Όταν Τελειώνει η Θάλασσα*, Σίδνεϊ, 2003.

Καλομοίρης, 1988

Δημ. Καλομοίρης, “Συνέντευξη με τον Δημήτρη Καλομοίρη”, *Χρονικό*, Σίδνεϊ, 1988(;).

Καναράκης, 1985

Γιώργος Καναράκης, *Η Λογοτεχνική Παρουσία των Ελλήνων στην Αυστραλία*, Ίδρυμα Νεοελληνικών Σπουδών, Αθήνα, 1985.

Καναράκης, 2000

Γ. Καναράκης, *Ο Ελληνικός Τύπος στους Αντίποδες. Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία*, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα, 2000.

Burke, 1989

J. B. Burke, “Greek Newspapers in Australia”, in Ata, Abe W. & Ryan Colin, (eds), Academia Press and Footprint Publications, Melbourne, 1989:222–247.

Fifis, 1999

C. N. Fifis, “Aspects of the Post-War II Greek Australian Community”, *Etudes Helleniques Hellenic Studies*, Centre for Hellenic Studies and Research, Canada, Vol. 7, 1999:65–96.

Guilchrist, 1997

Hugh Guilchrist, *Greeks and Australians*, Vol. II, 1997.

Kanarakis, 1997

G. Kanarakis, *In the Wake of Odysseus, Portraits of Greek Settlers in Australia*. RMIT University, Greek Australian Archives Publications, 1997.

Ozolins, 1993

Uldis Ozolins, *The Politics of Language in Australia*, Cambridge University Press.

Wilton and Bowsworth, 1984

J. Wilton and R. Bowsworth, *Old Worlds and New Australia. The post-war migrant experience*, Penguin Books, 1984.

Εφημερίδες περιόδου δεκαετίας 1950

Εθνικό Βήμα, Σίδνεϊ.

Πανελλήνιος Κήρυξ, Σίδνεϊ.

Φως, Μελβούρνη.

Ο Αυστραλοέλληνα, Μελβούρνη.

Νέος Κόσμος, Μελβούρνη.